

„Kde vzít peníze a nekrást?“ (K problematice financování vysokého školství)

Eva Kolcunová¹

Abstrakt

Příspěvek je věnován základním principům a teoretickým předpokladům reformy financování vysokého školství ve Velké Británii. Jestliže společenské, resp. státní fondy nejsou schopny zajistit financování VŠ v potřebné výši, je nutno aktivovat a využít soukromé zdroje, aniž by však byli vyloučeni ze vzdělávacího procesu chudí studenti. Je prezentován „pohled“ ekonomické teorie na danou problematiku. Zdrojem financování může být školné, půjčky-je analyzován jejich systém splácení, úročení, dále je hodnocena dostupnost VŠ vzdělání, jeho úroveň a efektivnost. Příspěvek hodnotí principy a průběh reformy vysokého školství ve Velké Británii, alternativní způsoby financování VŠ a nakonec je uveden přehled vybraných zemí, které ne/využívají školné.

Klíčová slova

Financování vysokého školství, veřejné fondy, soukromé zdroje, školné, půjčky, splácení půjček, kompenzace úroků, dostupnost vzdělání, reforma financování vysokého školství

1 Úvod

Zvolila jsem téma, které se bytostně dotýká i naší fakulty, a to problematiku financování vysokého školství (dále jen VŠ). Největší odvahu při řešení tohoto problému projevila, v rámci Evropy, Velká Británie, která v roce 1998 odstartovala reformu financování VŠ. Tento příspěvek je věnován základním principům a teoretickým předpokladům této reformy.

Budiž nám útechou, že řada problémů v oblasti VŠ má všeobecný charakter. Téměř ve všech zemích se potýkají ve větší či menší míře s nedostatečným financováním VŠ, případně s tzv. regresivním financováním², s problematickým umístováním absolventů na trhu práce, množí se pochyby o kvalitě poskytovaného vzdělání a je kritizována jeho dostupnost pro studenty ze sociálně slabých rodin.

Potřeba reforem financování VŠ odráží rovněž změnu postoje vůči VŠ. To přestalo být (bohužel?) výsadou společenských a intelektuálních elit a je chápáno jako klíčový faktor sociálního potenciálu jednotlivce a zároveň ekonomického růstu dané země. Kolektivní (bráním se použít termín „masový“) charakter vysokoškolského vzdělání se tak stává nezbytností, a to v mezinárodním měřítku. Vysokoškolské vzdělání je však nákladné a protože soupeří s jinými službami (zdravotnickými, bezpečnostními, sociálními atd.) o státní prostředky, je jeho financování rovněž vrcholně politickou záležitostí.

Bez ohledu na různorodost názorů na to, jak VŠ financovat, nikdo nezpochybňuje požadavek na kvalitu a široký záběr poskytovaného vysokoškolského vzdělání, jež bývá často považováno za faktor ekonomického růstu, a také požadavek na rovnost a efektivnost přístupu k tomuto vzdělání. **Klíčová teze řešené problematiky** tedy zní: *jestliže společenské, resp.*

¹ Dr. Ing. Eva Kolcunová, Ekonomická fakulta VŠB-TU Ostrava, Sokolská 33, Ostrava 1,
Eva.Kolcunova@vsb.cz

² Pod pojmem regresivní financování budeme chápat situaci, kdy vysoké školy, resp. univerzity mohou disponovat s finančními prostředky získanými de iure se značným zpožděním, což omezuje jejich - zejména krátkodobé - rozhodování.

státní fondy nejsou schopny zajistit financování VŠ v potřebné výši, je nutno aktivovat a využít soukromé zdroje, aniž by však byli vyloučeni ze vzdělávacího procesu chudí studenti. Na první pohled se může zdát, že takto formulovaná teze se vztahuje pouze na bohaté země. Nikoliv – má všeobecnou platnost a je jen otázkou času, kdy bude předmětem praktických úvah i v ČR.

2 Co k dané problematice říká teorie?

Veškerá teoretická doporučení vycházejí ze zcela skeptického postoje vůči možnostem centrálního plánování. Studenti jsou ekonomickou teorií chápáni jako spotřebitelé, kteří jsou podstatně lépe informováni o svých sociálních a ekonomických zájmech při výběru vzdělání než kterýkoliv centrální plánovač. Má se za to, že centrální plánování není schopno konkurovat informačním a komunikačním technologiím a zajistit nabídku vzdělání v takovém rozsahu, aby odpovídalo nevidanému tempu technologického rozvoje, růstu počtu studentů, studijních disciplín a vysokých škol. Z toho vyplývá, že vysoké školy jsou stále více specializované a jejich nároky na financování značně diferencované. Představa, že by centrální plán byl schopen reagovat na individuální potřeby každé univerzity, je téměř nereálná.

Vysokoškolské vzdělání je stále častěji vnímáno jako služba rostoucímu počtu zákazníků – studentů, a proto se musí opírat o systém financování, který umožní každé instituci vytvářet ceny v závislosti na typu školy a jejich nákladech. Vyjdeme-li z předpokladu, že vysokoškolské vzdělání přináší ekonomický užitek jednotlivci (např. lepší uplatnění na trhu práce, resp. vyšší příjmy), pak je logické, aby studenti participovali na finančních nákladech svého studia. Zároveň však kvalifikovaná (vzdělaná) pracovní síla přispívá k ekonomickému růstu, přenosu lidských hodnot mezi jednotlivci, zvyšuje sociální potenciál země, je proto na místě nárokovat rovněž fiskální zdroje na krytí nákladů vysokoškolského vzdělání. Tento postoj zasluhuje více pozornosti, neboť vysokoškolské vzdělání bývá často prezentováno jako služba, kterou lze nárokovat, a která tím pádem musí být financována státem. Jídlo a bydlení si ovšem rovněž nárokuje a přesto nás neudivuje, že za ně musíme platit.

V případech vysokoškolského vzdělání nejde z morálního hlediska ani tak o *prostředek* k jeho dosažení jako o *výsledek*: i z celospolečenského hlediska je žádoucí, aby vynikající student měl možnost studovat na nejlepší škole bez ohledu na svou finanční situaci. Spoléhat na financování expandujícího vysokého školství z omezených fiskálních zdrojů je rovněž riskantní, neboť to může ohrozit kvalitu poskytovaného vysokoškolského vzdělání a nijak fatálně se tím nezlepšuje jeho dostupnost. A navíc: váháme-li požadovat od studentů, aby se finančně podíleli na svém studiu, jak zdůvodníme požadavek, aby na studium finančně přispívali ti (daňoví poplatníci), kdož nikdy nepřekročili práh vysoké školy? Jsou-li veřejné finanční zdroje nedostatečné, pak je nutno doplnit je soukromými. Většina studentů však nemá prostředky na financování svého studia, proto se hlavním doplňkovým zdrojem financování vysokoškolského studia musejí stát účelové a dobře koncipované studentské půjčky.

Poněvadž nás zajímá zejména finanční stránka celé problematiky, budeme se **studentskými půjčkami** zabývat podrobněji a pokusíme se zodpovědět následující otázky: v jakém rozsahu by měly být půjčky poskytovány, jakou formou by měly být spláceny, a jak úročeny.

Pokud jde o *rozsah* půjček, ty by měly pokrýt veškeré školní výlohy, resp. školné a každopádně běžné životní náklady tak, aby se studium během celého svého průběhu jevilo *jako* bezplatné, tj. aby studenti nebyli nuceni vyhledávat další finanční zdroje. Půjčky by měly být *spláceny* v závislosti na budoucích příjmech absolventů, které jsou pojímány jako záruka půjčky. Splátky, stejně jako daně, budou vázány na aktuální příjmy absolventů a tím se principiálně omezí riziko nesplacení půjčky.

Otázka *úročení* studentských půjček si zaslouží zvláštní pozornost. Studentské půjčky by měly být zatíženy úrokem srovnatelným s náklady na státní půjčky.³ Rada zemí poskytuje studentské půjčky s tzv. nulovým úročením, resp. s plnou kompenzací úroků. Jakkoliv se tato forma jeví vstřícná vůči studentům, její dopad je ve svém důsledku kontraproduktivní. Kompenzace úroků je nákladnou záležitostí a vede (paradoxně) k obecnému nedostatku finančních prostředků pro VŠ, a to minimálně ze dvou důvodů: jednak se kompenzace úroků realizuje na úkor již tak omezených veřejných fondů a vyvolává vytěsňovací efekt u veřejného financování VŠ a za druhé, břemeno „nulového“ úročení vede k poskytování velmi nízkých půjček, čímž je dostupnost kvalitního vysokoškolského vzdělání omezena, ne-li znemožněna. Tím ale výčet negativ nekončí.

Kromě toho, že princip plné kompenzace úroků má značně regresivní (viz pozn. 2 pod čarou) dopad na financování VŠ, je sporná i jeho finalita ve smyslu splácení a užitečnosti tohoto typu půjček. Je třeba si uvědomit, že půjčky zatěžují nikoliv studenty v době studia, nýbrž absolventy. Vzhledem k tomu, že splátky půjček (ať již úročených či nikoliv) závisí výhradně na výši příjmů absolventů, ovlivňují pouze dobu splácení dluhů a nezpůsobují výkyvy v měsíčních příjmech.⁴ Absolventům s nízkými příjmy se v krajním případě dluhy odpouští (pochopitelně na úkor veřejných fondů), takže nejvhodnějším příjemcem bezúročných půjček by z hlediska splácení byl absolvent se skvělou kariérou a vysokým nástupním platem, který tuto půjčku splatí dříve než půjčku úročenou a odlehčí tak veřejným fondům. Jenže z demografického hlediska tato cílová skupina absolventů tento typ půjček nepotřebuje.

3 Jak zlepšit financování, kvalitu a dostupnost vysokého školství?

Výše uvedené teoretické argumenty by nám měly sloužit k lepší orientaci v dané problematice a zejména poskytnout vodítko pro nalezení a formulaci opatření, s jejichž pomocí by se daly zlepšit financování, kvalita a dostupnost VŠ. Nedostatečnost veřejných zdrojů na pokrytí nákladů vysokých škol vede k potřebě školného (1. opatření). Dodatečné, resp. soukromé zdroje na pokrytí těchto nákladů mohou být mobilizovány formou studentských půjček (2. opatření). Aktivace zájmu o vysokoškolské vzdělání a zlepšení jeho dostupnosti jsou předmětem 3. opatření. Podívejme se na jednotlivá opatření důkladněji.

3.1 Školné

Jak víme, veřejné vysoké školy pokrývají jistou část svých nákladů (v ČR značnou) z peněz daňových poplatníků. Zbývající část nákladů musejí pokrýt pomocí školného. Studium medicíny se nákladově liší od studia lingvistiky. Svůj účel tedy splní pouze školné, které bude reálně tyto náklady reflektovat. Přesto ve vyspělých zemích západní Evropy převládají požadavky na jednotné školné, zatímco v USA, v řadě asijských zemí a zbytku Evropy je diferencované školné akceptováno bez problémů. Výhodou školného také je, že vysoké školy získávají finance předem (na rozdíl od regresivního financování prostřednictvím státních půjček) a mohou na přiměřenou konkurenci, která je i v sektoru VŠ vítána, reagovat např. změnou kvality výuky nebo nabízených služeb. Školné má pochopitelně i své (nesmiřitelné) odpůrce. Jejich hlavní argument zní: školné je neúnosné pro studenty z chudých rodin. Argument však pozbývá na významu, pokud si tito studenti mohou peníze na školné půjčit a splácet ho až když jsou absolventy a disponují příjmy.

³ V případě ČR se úroky na spotřebitelské úvěry pohybují mezi 14 %– 27 %, zatímco státní půjčka, např. na bydlení, je úročena 2 %.

⁴ Např. „drahou“, tj. úročenou půjčku bude absolvent s vysokými příjmy splácet 10 let, zatímco „levnou“, tj. bezúročnou půjčku by splatil za 7 let. Méně úspěšný absolvent s nízkými příjmy by analogické půjčky splácel např. 15 resp. 10 let.

3.2 Půjčky

Vyjdeme z předpokladu, že se vždy jedná o půjčky splatné v závislosti na (budoucích) příjmech absolventů. Smysluplné jsou pouze takové půjčky, které pokryjí školné a případně i opodstatněné životní náklady během studia. Takto koncipované půjčky by měly navodit podmínky „bezplatného“ studia a studenti by již neměli být zatěžováni dalšími výdaji. Jak jsme již uvedli, tyto půjčky by měly být úročeny, a to sazbou, jež by nepřekračovala úročení státních půjček. Část nákladů na studium je tedy financována všemi daňovými poplatníky a část samotnými studenty formou pozdějších splátek, závislých na jejich budoucích příjmech. Tyto splátky se od běžných daní liší tím, že je: - hradí pouze bývalí studenti a - že nejsou spláceny „doživotně“, resp. do důchodu.

Z pohledu poskytovatelů jsou studentské půjčky závislé na mobilizaci soukromých finančních zdrojů a vyžadují počáteční náklady na překlenutí časového skluzu mezi momentem poskytnutí půjčky a momentem jejího splacení. Efektivní poskytování a řízení těchto půjček pak vyžaduje správné rozlišení mezi „úrokovými“ a provozními, resp. režijními finančními náklady na studentskou půjčku. Ty první představují částky, které nebudou nikdy splaceny v rámci kompenzace úroků, zatímco provozní, resp. režijní náklady splaceny být musejí a platí – čím méně rozvinutý ekonomický, resp. finanční systém, tím vyšší tyto náklady jsou. Připomeňme si na tomto místě diskusi o (neúměrné) výši bankovních poplatků v ČR. Obdobně je tomu téměř ve všech tranzitivních ekonomikách a rozvojových zemích.

3.3 Zájem o vysokoškolské vzdělání a jeho dostupnost

Při řešení tohoto bodu musíme mít na zřeteli, že je nutno překonat dvě bariéry, a to: nedostatek peněz a nedostatek informací. Předchozí dvě opatření naznačují, jak mobilizovat finanční zdroje ve prospěch tohoto třetího, což dokládá, že nedostatek peněz poutá podstatně větší pozornost a je mu připisován (neoprávněně) větší význam než nedostatku informací. „Mainstreamová“ ekonomie, a nejen ona, ještě plně nedoceňuje ekonomický význam informací a sílu pozitivní, tvůrčí myšlenky. Pro řešení námi sledované problematiky je přitom rozhodující dobře informovat studenty a podněcovat jejich vlastní zájem a motivaci ke studiu. Žádná finanční páka nepohne s nezájmem či odmítavým postojem studentů vůči studiu, ať už se jedná o jeho zahájení, nebo pokračování ve studiu. Zejména studenti špatně informovaní o významu, přínosech, ale i nákladech vysokoškolského studia budou váhat, příp. se zdráhat půjčit si peníze na studium, tj. zadlužit se. Právě oni tvoří cílovou skupinu, na níž by měla veřejnost, resp. daňoví poplatníci působit ve smyslu lepší informovanosti. Nicméně bychom si měli uvědomit, že řešení výše uvedených problémů se neomezuje jen na rámec VŠ. Sebelepší finanční pomoc a studijní podmínky nezmění skutečnost, že část mladé populace je jednoduše vysokoškolsky nevzdělatelná a čím dříve na tuto skutečnost zareagují základní a střední školství, tím lépe.

4 Reforma financování vysokého školství ve Velké Británii

A nyní se podíváme, jak se všechny výše uvedené teoretické předpoklady a opatření odrazily na reformě financování VŠ ve Velké Británii, resp. do jaké míry jich bylo využito.

První, ne příliš úspěšný, reformní pokus ve Velké Británii byl odstartován v r. 1998. Tento pokus spočíval v likvidaci veřejné finanční pomoci a v zavedení studentských půjček splatných v budoucnu v závislosti na příjmech absolventů. Šlo o půjčky s plnou kompenzací úroků, bylo možno je získat za směšných podmínek a v podstatě nic neřešily, neboť nepostačovaly ani na pokrytí školného ani na pokrytí životních nákladů. Školné bylo, stejně jako počty studentů, centrálně regulováno a bylo jednotné pro všechny obory i vysoké školy.

Druhý reformní pokus z r. 2004 je podstatně více konstruktivní, inspirativní a budí respekt. Opírá se o tři pilíře, které odpovídají výše uvedené „triádě“ opatření, a které si nyní přiblížíme.

4.1 Školné

Od r. 2006 bude paušální vstupní školné nahrazeno roční proměnlivou sumou od 0 do 3000 liber⁵ nastavenou tak, aby odráželo typ a úroveň vysoké školy (univerzita s mezinárodním věhlasem bude přirozeně dražší než vzdělávací institut okresního formátu). Studenti budou moci tuto částku uhradit v hotovosti nebo prostřednictvím půjčky, kterou příslušné univerzitě poukáže přímo banka. Variabilní, resp. diferencované školné je zároveň méně regresivní a více „fair“ vůči daňovým poplatníkům nežli „paušál“. Přitom regulace „vzdělávacího trhu“ zůstává zachována stanovením horní hranice školného (3 tis. liber)

4.2 Půjčky

Reforma z r. 2004 zlepšila systém financování VŠ tím, že zavedla půjčky, které již pokryjí školné a značnou část životních nákladů a byla zvýšena hranice příjmů, od níž se „startuje“ splácení půjček. Od r. 2006 se počítá s tím, že překročí-li roční příjem absolventa 15 tis. liber (původní hranice byla 10 tis. liber), přibude k jeho daňovým odvodům a platbám sociálního pojištění splátka ve výši 9 % ročního příjmu až do doby úplného splacení půjčky. Ani tato reforma se však nevyrovnala s problémem plné kompenzace úroků, kterýžto princip zůstal zachován navzdory odmítavému postoji ekonomické teorie a negativním zkušenostem z praxe.

4.3 Dostupnost vysokoškolského vzdělání

Tomuto pilíři britské reformy se rozhodně nedá upřít sociální velkorysost a snaha, aby reformou nebyli ohroženi sociálně slabí studenti. Zákonem z r. 2004 byla obnovena sociální stipendia, takže od r. 2005 mají tito studenti, kromě půjčky, taky nárok na roční stipendium ve výši 2 700 liber. Dále jsou zohledňováni i absolventi s nízkými příjmy: jestliže se jim ani po 25 letech nepodaří půjčku splatit, bude jim dluh jednoduše odpuštěn. A ještě jedna zajímavost týkající se absolventů – učitelů. Jestliže si tito vybrali učební disciplíny, které trpí nedostatkem vyučujících, bude jim jejich studentská půjčka snížena o 10 % za každý rok, který odpracují, resp. odučí ve veřejném sektoru. Reforma rovněž zavazuje univerzity k vypracování tzv. nabídkových plánů dostupnosti vzdělání. Tyto plány mohou mít podobu nabídky sociálních stipendií nebo informačních a propagačních kampaní. Od všech těchto opatření, která by měla plně vejít v platnost v r. 2006 se očekává, že umožní mobilizovat mnohem více finančních zdrojů, podpoří jejich redistribuci ve prospěch sociálně slabších studentů, podnítky konkurenci mezi školami a zároveň povedou ke zvýšení kvality vzdělávání.

To vše ale nezaručuje bezproblémový a bezchybný průběh reformy. Pokud jde o školné, všichni se shodují na tom, že horní hranice školného (3 tis. liber) není nijak nízká. Nezbyvá než spoléhat na to, že univerzity budou ke stanovení školného přistupovat uvážlivě. Bude-li totiž školné liberalizováno příliš rychle, může to ohrozit již tak křehkou politickou rovnováhu. Ale stejně nebezpečné by bylo příliš nízké školné. Vysoké školy by většinou, celkem pochopitelně, uplatňovaly povolené maximum, což by (ne)nápadně připomínalo centrálně stanovené jednotné školné. V případě půjček pak čeká na své vyřešení problém nákladné kompenzace úroků. Nicméně inspirativní hodnota britské reformy financování VŠ je zřejmá.

---

⁵ V současnosti se roční školné pohybuje od 1000 do 1500 liber.

5 Pro jaký systém financování se rozhodnout?

Britské zkušenosti jsou rozhodně zajímavé, inspirující a hodny následování, avšak reálný úspěch aplikovaných reformních kroků v jiných zemích bude záležet na konkrétních, místních podmínkách. Jde zejména o to, jak účinný je, v té které zemi, systém výběru daní - klíčová podmínka pro splácení studentských půjček, jak (ne)únosně vysoké jsou veřejné výdaje, jaká společenská prestiž se přisuzuje vzdělání, jak funkční, resp. rozvinutý je v dané ekonomice informační sektor (týká se zejména rozvojových zemí) apod.

Nikde však není řečeno, že britský model je jediný možný a správný. Zákonitě nás napadá otázka: jaké jsou tedy alternativy financování VŠ? Kromě výše podrobněji popsanych přístupů, existují v podstatě kombinace těchto možností, např.:

- spoléhat pouze na (omezené) veřejné zdroje a získat skromnou finanční podporu (např. ve výši 1 % HDP)⁶ pro poskytování kvalitního vysokoškolského vzdělání malému počtu zájemců anebo poskytovat méně kvalitní služby většímu počtu studentů
- spoléhat pouze na soukromé zdroje a smířit se s tím, že vysokoškolské vzdělání bude dostupné jen studentům z bohatých rodin, případně doplňkově poskytnout nízký počet stipendií
- aplikovat systém sice početných, leč skromných studentských půjček a počítat s tím, že míra nesplácení a administrativní náklady obsluhy těchto půjček bude vysoká
- kombinovat zdroje: např. 2 roky studia financovat na účet daňových poplatníků a zbytek ze soukromých zdrojů apod.⁷

6 Závěr

Jak vidíme, alternativy financování VŠ existují. O jejich kvalitách lze diskutovat, ale ať už se rozhodneme pro kterýkoliv způsob financování VŠ, je třeba k němu přistupovat v širším kontextu. Mezi jednotlivými úrovněmi vzdělání existuje dialektický vztah: vysokoškolské vzdělání je tím přínosnější, čím kvalitnější jsou základní a střední vzdělání a naopak: základní vzdělání bude tím produktivnější, čím promyšlenější bude návaznost mezi všemi stupni vzdělání. Jinak řečeno: je třeba financovat vysokoškolské vzdělání způsobem, který by zaručoval jeho společenskou efektivnost, aniž by se to dělo na úkor základního a středního vzdělání. A na závěr si pro ilustraci a porovnání ukažme, jaká je situace s placením školného v některých vyspělých zemích (viz tabulka č. 1). Tabulka navíc obsahuje údaje o růstu reálného HDP v desetiletých obdobích od r.1970. Tyto údaje jsou zde uvedeny proto, že se vyskytují názory, že země, kde se platí školné, vykazují větší ekonomickou dynamiku. Prezentované údaje v tabulce však takovou hypotézu na první pohled nepotvrzují. Přikláním se k názoru, že HDP je natolik složitý agregát, že identifikovat jednoznačně míru vlivu toho či onoho faktoru na jeho dynamiku je nesmírně obtížné, ne-li nemožné.

⁶ V zemích OECD se průměrně ročně vynakládá na VŠ 1,6 % HDP, zatímco v ČR 0,8 % HDP.

⁷ Např. v Austrálii se na financování VŠ podílejí velké firmy (15 %), státní dotace (50 %), školné (21 %) a zbytek je získán z grantů a výzkumu.

ZEMĚ	ŠKOLNÉ (ANO/NENÍ)	POZNÁMKY	Růst reálného HDP v %			
			1970 - 79	1980 - 89	1990 - 98	1999-2004
Austrálie	ano, diferencované podle typu školy	půjčky, nepokryjí živ.náklady, kompenzace úroků	3,3	3,3	3,5	3,5
Belgie	není, ani na soukr. VŠ	studentské poplatky	3,4	2,0	1,8	2,1
Česká republika	na stát. VŠ není	adminstr. poplatky	-	-	0,4	2,7
Dánsko	není		2,2	1,9	2,3	1,8
Finsko	není		3,4	3,1	1,5	2,8
Francie	na stát. VŠ není	poplatek za zápis 300 €	3,3	2,4	1,4	2,2
Holandsko	ano	vysoké stud.podpory	2,9	2,2	2,6	1,6
Irsko	není při 1. studiu		4,7	3,6	6,3	6,9
Itálie	ano		3,6	2,2	1,3	1,4
Kanada	ano	stud. půjčky	4,3	2,8	2,2	3,5
Lucembursko	není		2,6	4,5	5,3	4,6
Maďarsko	není		-	-	-0,2	3,9
Německo	ano, pouze na prestiž.univ.		2,7	2,2	1,4	1,2
Norsko	není na stát. VŠ		4,2	1,5	3,1	2,1
Nový Zéland	ano	stud.půjčky, kompenz.úrok	1,6	2,4	2,2	4,0
Polsko	ano-jiná než prezenční forma studia		-	-	3,5	3,3
Portugalsko	ano		4,7	2,9	2,4	1,6
Rakousko	ano, jednotné 363€/semestr		3,7	2,3	1,9	1,8
Řecko	není		4,7	1,6	2,0	4,0
Slovensko	prozatím není		-	-	-	3,5
Španělsko	ano		3,5	3,0	2,1	3,1
Švédsko	není na stát. VŠ		1,9	2,1	1,1	2,8
USA	ano	stud.půjčky, kompenz.úrok	3,2	3,2	3,0	3,0
Velká Británie	ano	stud.půjčky, kompenz.úrok	1,9	2,7	2,0	2,7

Tabulka č. 1: Školné v některých vyspělých zemích

Zdroj: OECD Economic Outlook, 76, Nov. 2004, s.50, www.ISEA-cz.org a vlastní výpočty

Literatura

- [1] COHEN, J.E., BLOOM, D.E.: *Cultiver les esprits*. Finances&Développement, Juin 2005
- [2] DIEBOLT, C., JAOL, M.: *L'enseignement supérieur, condition de convergence des économies européennes depuis 1870*. Problemes économique, No. 2.861, 2004
- [3] HARDOUIN, J.C., HASSENET, A., SEPTOURS, G.: *Les couts du systeme éducatif*. Problemes économiques No. 2.850, 2004
- [4] VANDENBERGHE, V.: *L'université doit-elle toujours etre gratuite?* Problemes économiques No. 2.850, 2004

[5] OECD Economic Outlook, 76, November 2004

[6] www.ISEA-CZ.ORG

[7] www.UIV.CZ

Summary

Where to find money without stealing?

This paper focuses on basic principles and theoretical assumptions concerning the reform of universities' financing in the U.K and analyses the proces of its implementation. When public funds are not able to facilitate financing of the university education entirely some support from private funds is required. However, this cannot introduce any discrimination of students from low-income families. We present a viewpoint of economic theory on this topic. As the main financial resources come from tutition fees and student loans we analyse the system of their repayments, associated interest rates, and the accessiblility of university education, its competence and effectiveness. Finally, some alternative options for financing of university education are discussed and elabotared on using examples of other countries.